

Kaustunde-Gamborg Lokalhistoriske Arkiv 2014

**Om kunstnerne bag
arkivets malerisamling**

**Arkivets adresse: Assensvej 179,
Åbningstid: Hver tirsdag kl. 19.00-21.30,
desuden 15/8-1/6 tirsdag kl. 14-17,
eller efter aftale**

Hjemmeside: www.kau-gam.dk
ISSN: 1399-1620

Fra Arkivet:

I 2013 havde vi to udstillinger, den store om fem slægtsgårde og en mindre om sommerhusene på Svinø. Begge var heldigvis godt besøgt. Det er dejligt, når folk vil komme og se, hvad vi laver, det betyder meget for os, så gør det ikke noget, at vi bruger vores tid på det.

I den kommende tid skal vi gøre alle vore registreringer klar til at komme på nettet. Programmet Arkibas, som arkiverne bruger til registrering af deres materiale, fik i 2013 en donation på 1,8 mill. kr. af A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til udvikling af programmet, så databasen kan søges på nettet. Det vil sige, at når vi f.eks. har registreret et billede på arkivet, kan I straks se det hjemme på jeres pc.

Du er altid velkommen til at besøge os i Arkivet, hvor vi har åben hver tirsdag fra kl. 19-21.30 samt tirsdag eftermiddag kl. 14-17 i perioden 15.8. – 1.6. Eller efter aftale.

Har du spørgsmål eller andet, er du også velkommen til at kontakte os via Arkivets mail adresse, som er: arkiv@kau-gam.dk

Besøg også Arkivets hjemmeside: www.kau-gam.dk

Kauslunde-Gamborg lokalhistoriske Arkivforening afholder ordinær generalforsamling onsdag d. 9. april kl. 19 i arkivet.

Dagsorden ifølge vedtægter kan ses på hjemmesiden.

Efter kaffen vil Erik Kristiansen fortælle om sit ophold i Grønland og vise lysbilleder derfra.

p.a.v.
Ester Nørrelykke

Medlemskontingent kan indbetales på:

Reg. nr. 0755 konto nr. 3224388089

Enkelt medlem: 40 kr. og par: 60 kr.

Husk at anføre navn og evt. adresse.

Kauslunde-Gamborg lokalhistoriske Arkivs folder for 2014 omhandler de lokale kunstmalere, som står bag arkivets samling af malerier. Flere af malerne var håndværksmalere, som havde billedmaleriet som hobby. Arkivet har i år fået hjælp af Erik Kristiansen, Gamborg, som har samlet stoffet om Johan Andersen. Kilder til alle artikler er materiale i arkivet samt samtaler med kunstnernes efterkommere.

Arkivets udstilling i 2014 åbner søndag d. 9 marts og vil omfatte malerier fra arkivets samling.

Maleren Hans Jørgen Knudsen, Kauslunde

Kauslunde mejeri.

Hans Jørgen Knudsen, født den 23. december 1873 i Odense, var søn af tømrermester Jørgen Knudsen. Hans mor Maren, f. Hansen, døde tidligt fra sine små børn, og Hans Jørgen kom på Raagelund Børnehjem.

Han havde sin skolegang i Mulernes Legatskole, hvorfra han tog præliminæreksamen, der nogenlunde svarer til 10. klasse i dag. Derefter kom han i malerlære og var i sin læretid med til at dekorere kulisser på Odense Teater, hvor han også arbejdede som statist og sminkør.

Efter endt læretid i 1894 levede H. J. Knudsen de følgende 4 år som naver, idet han vandrede gennem Tyskland, Schweiz, Norditalien og Frankrig. Desværre findes der ingen optegnelser eller breve fra de år, men der er en oplysning om, at da han nåede Kiel, havde han kun 20 kr. på lommen. Vi ved, at han dekorerede lofter i Heidelberg, og der findes 7 små akvareller fra denne rejse – hvoraf én er malet i Schaffhausen i Schweiz.

Familien Knudsen, ca. 1918.

Maler Knudsen, som han blot kaldtes i daglig tale, kom til Kauslunde i 1898 - måske fordi han havde en fætter her, lærer Tvedskov - og nedsatte sig som malermester i et ældre bindingsværkshus, Kauslundevej 11. I løbet af årene 1903 - 04 lod han bygge et rødstenshus på en tilhørende parcel nærmere vejen. Herefter blev det gamle hus benyttet som værksted og som beboelse for malersvende i sommerhalvåret. I 1904 giftede Knudsen sig med vendelbopigen Johanne, der havde været elev på Vesterdal Højskole og senere i tjeneste på gården Wisbechsminde i Kauslunde. De

fik to drenge, Jørgen Konrad i 1912 og Henning i 1916. Begge blev senere uddannet som mejerister.

Men Jørgen døde som helt ung. En sommersøndag i 1931 på den knap 20 åriges fri-dag kunne familien ikke forstå, hvor han blev af, så Henning gik ud for at lede efter ham. Han og en nabosøn fandt Jørgen hårdt kvæstet ved siden af sin motorcykel. Han havde villet undgå at påkøre en familie på fire, der gik på vejen, skjult bag en hæk.

Dette tab sørgede forældrene over resten af deres liv. H. J. Knudsen døde allerede i 1936 efter en svær kræftsygdom, kun 63 år gammel, og Johanne Knudsen døde i 1945.

Maler Knudsen foran en del af hans store samling.

Som børn nød Jørgen og Henning godt af faderens humor i de lange vinterperioder, hvor det var småt med almindeligt malerarbejde. Så havde han tid til bl.a. at lave tryllekunster med sine drenge. Moderen Johanne har også været godt selskab, for hun var kendt som den gode og glade kone fra Kauslunde.

Det var ligeledes på den årstid, at Knudsen udførte mange af sine kunstneriske arbejder på grundlag af de fotografier og skitser fra egnen, han nåede at fremstille i løbet af året. Med sans for farve og skønhed formåede han at indfange en stemning eller en situation.

Det var også om vinteren, han havde tid til at arbejde med dilettant som både instruktør, sminkør og skuespiller samt med oplæsning af morsomme historier.

H. J. Knudsen levede samtidig med en anden kendt kunstmaler i nærheden, nemlig Johan Andersen fra Gamborg. De to familier kom sammen, og portrætter blev malet. H. J. Knudsens store forbillede var Skagensmaleren Michael Anker, mens Johan Andersen holdt mest af Krøyer.

I det hele taget nød egnen godt af maler Knudsens kunnen. Lige fra det almindelige malerarbejde til et væld af udsmykninger, gårdmalerier og portrætter samt landskabsmalerier. Når Knudsen var tilkaldt for at male en stue, nød han at lave fx grønne ranker rundt i kanten af et hvidmalet gipsloft. Han malede også med samme teknik som kalkmalerier – nemlig maling på rå mur – fugle og blomster over en dør, og på lærredsrullegardiner blev der ligefrem malet malerier.

Utallige billeder findes endnu rundt omkring på egnen, og heraf har vi ca. 30 her i arkivet. Desværre er en del gået tabt, fx en frise over Danmarks historie malet på væggene i Kauslunde Forsamlingshus. Men heldigt er det lokalhistorisk, at så meget andet er forevigt, for der er sket store forandringer siden. Ydermere findes mange gårde malet i mindst to eksemplarer, for Knudsen blev tit tilkaldt for at lave en såkaldt ”gentagelse”, som en ung kunne få med sig på sin videre færd.

Vigtigt er det også at få med, at maler Knudsen ydede en indsats på mange andre områder, end det før nævnte. Han blev allerede formand for ungdomsforeningen i perioden 1900 – 1906, og senere medlem af sognerådet i 3 perioder, hvor han især var interesseret i socialt arbejde. Også Johanne drog omsorg for mange familier på egnen. Og det bør nævnes, at en del unge i sognet flittigt lånte af hjemmets ret store bogsamling, der omfattede næsten alt lige fra Danmarks historie til store russiske forfattere.

Maler Knudsens yngste søn Henning blev, imens han var mejerist ved Bredstrup mejeri, gift med Maren Kirstine Bach i 1942. De fik drengene Jørgen, der er postuddannet og bor i Odense, og Walther, der er uddannet bibliotekar og bor i Horsens. Walther har børnene Rane og Nanna. Rane er lærer ved Sct. Knuds Gymnasium i Odense. Han lavede i 1988 en tegneserie til bladet Sesam, så han kan lide at tegne ligesom sin oldefar. Hele familien er meget kunstinteresserede – Nanna, har en tid været ansat ved Aros Kunstmuseum i Århus.

Sprøjtehuset ved Gamborg Kirke.

Maleren Johan Andersen, Gamborg

"Han kunne tale fynsk med penslen"!

Som ganske lille flyttede Johan Andersen i 1870'erne sammen med sine forældre til en mindre fæstegård på Svinø. Johan var enebarn, og det var først, da han begyndte at gå i skole og til præst i Gamborg, at han begyndte at lege med andre børn.

I sine erindringer fortæller han om barndommen i Gamborg: "Da jeg kom på Gamborg Skole, var jeg vist lidt for mig selv, da jeg mest gik alene på Svinø. Jeg blev efterhånden gode venner med både præst og degn. Degnen imponerede jeg med mine tegninger, og præsten stod jeg på hovedet for. Hver gang vi mødtes, tog jeg træskoene af og stod på hovedet. Det fik jeg 5 øre for hver gang!" Da Johan var konfirmeret lykkedes det ham efter et års ventetid, der blev udfyldt med undervisning hos præsten i Gamborg og arbejde med at passe køer og får, at komme i malerlære i foråret 1890 hos Mads maler i Koesmose. Om vintrene, hvor der ikke kunne males,

gik han på malerskole i Odense. Som malersvend fik han arbejde i Aarup og senere i København. Her blev han i 5 år, hvor han bl.a. malede på Det Kgl. Teater.

Og han fortsætter: ”Som barn strejfede jeg om på stranden ovre på Svinø, og jeg lærte tidligt marsvinejægerne at kende. Ja, de blev mine venner, og jeg ved, det var gensidigt. Engang havde jeg plantet et lille dannebrogssflag på stranden, hvor de landede deres fangst. Da de kom i land, råbte de hurra for mig. Når vejret var dårligt, og det var umuligt for marsvinejægerne at sejle hjem til Middelfart, måtte min far give dem øl og rom, indtil gårdmændene fra Gamborg kørte dem hjem med hest og vogn. Min far havde denne pligt som betaling for gratis marsvineblod til gødning på vore marker”. Hans far syntes ikke om sønnens lyst til at male. Det var alt for usikkert, mente han. Han skulle hellere blive landmand som ham. Johans mor derimod støttede ham og købte tegnepapir til ham, når hun havde råd. Hvis ikke der var penge til tegnepapir, sprættede hun sine gamle papirposer op og glattede dem ud.

Omkring 1900 vendte Johan Andersen atter tilbage til Gamborg, hvor han giftede sig og bosatte sig på Svinø hos sin gamle far, som var blevet alene. På Svinø drev de

Maren og Johan. Ca. 1945.

jorden, indtil de flyttede til Gamborg Korsvej i 1909.

Fæstet på "Svinøgård" blev overtaget af Christian Lange, der kom fra Ejbykanten. Han flyttede kort efter gården fra Gl. Have, til der hvor den ligger nu på Fjordvej Nr. 8. Chr. Lange var i øvrigt fætter til Johan.

Johan og Maren byggede ejendommen ved Gamborg Korsvej, Assensvej 218, og drev landbrug der indtil 1918, hvor jorden blev solgt fra. Herefter kunne Johan Maler hellige sig maleriet.

Johan Malers kone, Maren, var enke og havde en søn fra sit tidligere ægteskab. Sammen fik de 6 børn, så der var mange munde at mætte. Johan Maler har derfor været drevet af både kunstneriske ambitioner og økonomisk nødvendighed. Dengang kostede et

maleri ikke mange penge, men han var flittig og hans fynske toner i malerierne, skabte ham en vældig skare venner og tilhængere.

I 1975 fejrede Gamborg foreningsforening og Gamborg forsamlingshus, Johan Andersens 100 års dag. Fyns tidende skrev 9.2. 1975:

Selvportræt af Johan Andersen.

Gamborg belejret af maleriglade gæster Efterlevede ordene: Skøn på de skatte de efterlod.

Johan "maler" må i sin himmel have istemt kernefynske glædeshymner over den hundredeårsdag, der blev ham til del i hans kære Gamborg. Skønnere kunne en mindetag for en kær ven i malerkunsten vanskeligt forløbe i familiemæssig, folkelig og udstillingsmæssig samkøring. 36 børn og børnebørn benyttede dagen og udstillingen til at samles i Gamborg. Da forsamlingshuset var sprængfyldt med Johan Andersens malerier, fandt man sammen til familiestævne hos den pensio-